

Áfrýjunarnefnd

samkvæmt 13. gr. laga um stöðu, stjórn og starfshætti þjóðkirkjunnar nr. 78/1997
(þjóðkirkjulög)

Úrskurður í máli nr. 1/2018

A

gegn

B

Nefndin er í málinu skipuð hinum reglulegu nefndarmönnum Hildi Briem, Ásdísi Rafnar og Jóhannesi Karli Sveinssyni, formanni. Auk þess hafa verið tilkvödd þau Henry Alexander Henrysson, heimspekingur og siðfræðingur, og Þóra Sigfríður Einarsdóttir sálfræðingur.

I. KRÖFUR OG MÁLSMEÐFERÐ

1. Með tilkynningu um áfrýjun, dagsettri 20. mars 2018, skaut áfrýjandi úrskurði úrskurðarnefndar um málefni Þjóðkirkjunnar til áfrýjunarnefndarinnar. Hinn áfrýjaði úrskurður var kveðinn upp 27. febrúar 2018 en í honum var komist að þeirri niðurstöðu að hafna bæri frávísunarkröfu áfrýjanda og fallist var á með varnaraðila að áfrýjandi hefði gerst sekur um siðferðisbrot samkvæmt 12. gr. laga nr. 78/1997 um stöðu, stjórn og starfshætti Þjóðkirkjunnar (hér eftir Þjóðkirkjulög) „með háttsemi sinni gagnvart málshefjanda síðari hluta árs 2004 og fyrri hluta árs 2005“. Þá sagði í úrskurðarorðinu að fallist væri á varakröfu áfrýjanda um að ekki yrði aðhafst frekar gagnvart honum vegna háttseminnar.
2. Áfrýjandi krefst þess að úrskurðurinn verði felldur úr gildi og öllum kröfum varnaraðila hafnað. Þá krefst hann þess að kostnaður við störf áfrýjunarnefndar verði felldur á kirkjumálasjóð. Varnaraðili krefst aðallega úrlausnar um það hvort háttsemi áfrýjanda gagnvart henni sé agabrot eða siðferðisbrot samkvæmt 12. gr. Þjóðkirkjulaga og að gripið verði til úrræða sem kveðið er á um að nefndinni séu tiltæk samkvæmt b,c og d liðum 4. mgr. 12. gr. Þjóðkirkjulaganna. Til vara krefst varnaraðili þess að hinn áfrýjaði úrskurður verði staðfestur. Varnaraðili krefst þess og að kostnaður við störf nefndarinnar verði felldur á áfrýjanda samkvæmt 34. gr. starfsreglna um úrskurðarnefnd og áfrýjunarnefnd Þjóðkirkjunnar nr. 730/1998.
3. Aðilar málsins hafa í tvígang sent nefndinni skriflegar greinargerðir og athugasemdir. Málið var munnlega flutt hinn 26. október 2018. Málsmeðferð dróst á langinn vegna sumarleyfa og annarra forfalla.

II. MEGINATRÍÐI HINS ÁFRÝJADA ÚRSKURÐAR

4. Í hinum kærða úrskurði er rakið að varnaraðili í þessu máli hafi verið starfsmaður í xxx. Hún hafi lýst samskiptum sínum við áfrýjanda þannig að það hafi verið haustið 2004 sem hann hafi heilsað henni á þann veg að koma inn fyrir afgreiðsluborð, taka utan um hana, lyfta henni upp og halda henni þannig fastri. Þetta hafi ítrekað gerst. Þessi framkoma hafi síðan ágerst og áfrýjandi sífellt snert hana þegar þau hittust, en hún reynt að koma sér undan þeirri snertingu.
5. Þá er greint frá því að varnaraðili hafi starfað í sóknarnefnd xxxkirkju. Á þeim vettvangi hafi staðið til að fara í náms- og skemmtiferð til Noregs snemma árs 2008 og áfrýjandi hafi þar

átt að vera með í för sem fararstjóri. Í framburði varnaraðila komi fram að í aðdraganda þeirrar ferðar hafi áfrýjandi sagt henni frá áformum sínum um „hvað hann ætlaði að gera með henni og við hana uppi á hótélherbergi þegar þau væru komin til útlanda“. Í úrskurðinum er einnig greint frá því að varnaraðili hafi að sögn rætt ítrekað um óánægju sína með háttsemi áfrýjanda við yfirmenn sína.

6. Áfrýjandi mótmælti frásögn varnaraðila að því leyti að hann taldi sig einungis hafa heilsað varnaraðila með faðmlagi og kossi á kinn af „græskulausri vinsemd af beggja hálfu.“ Hann kannist við að hafa lyft varnaraðila einu sinni upp. Einnig staðfesti hann að þegar athugasemdir hefðu verið gerðar hefði hann látið af þessum samskiptum. Að öðru leyti teldi hann ekki að skugga hefði borið á samskipti hans við varnaraðila.
7. Í hinum áfrýjaða úrskurði var frávísunarkröfu áfrýjanda hafnað. Hún var byggð á tveimur meginmálsástæðum: Í fyrsta lagi að engin krafa, eða a.m.k. engin skýr krafa, hefði verið gerð fyrir nefndinni og í öðru lagi að mögulegt ágreiningsefni ætti ekki undir valdsvið nefndarinnar. Úrskurðarnefndin hafnaði báðum málsástæðum um frávísun og tók málið til efnislegrar meðferðar.
8. Í efnislegri umfjöllun í hinum áfrýjaða úrskurði er lagt til grundvallar að aðilum beri að nokkru saman um málsatvik. Ekki sé því umdeilt að áfrýjandi hafi faðmað varnaraðila, kysst hana á kinn og lyft henni einu sinni upp við það tækifæri. Þessari háttsemi hafi lokið eftir að athugasemdir voru gerðar við áfrýjanda. Í úrskurðinum taldi nefndin að til viðbótar bæri að leggja frásögn varnaraðila um kynferðislegt tal áfrýjanda til grundvallar vegna þess að yfirmaður varnaraðila hafi staðfest skriflega að varnaraðili hafi á sínum tíma rætt óánægju sína með þau samskipti við yfirmanninn.
9. Úrskurðarnefndin taldi að áfrýjandi hefði gerst sekur um siðferðisbrot í skilningi 12. gr. Þjóðkirkjulaga með þessu framferði gagnvart varnaraðila. Í forsendum úrskurðarins segir að kynbundið ofbeldi, kynbundin áreitni og kynferðisleg áreitni hlyti alltaf að teljast siðferðisbrot en að miðað við skilgreiningu laga, sem giltu á þeim tíma, skorti á það skilyrði að háttsemi væri haldið áfram þrátt fyrir mótmæli eða athugasemdir. Er þar byggt á ákvæði 2 .mgr. 17. gr. laga nr. 96/2000. Nefndin taldi því ekki að háttsemin félli undir það að teljast vera kynferðisleg áreitni í skilningi laganna.
10. Úrskurðarnefndin komst að þeirri niðurstöðu að áfrýjandi hefði með framferði sínu gerst sekur um siðferðisbrot, þótt í því hefði ekki falist kynferðisleg áreitni. Gera þyrfti strangar kröfur til

presta um hófsemi og velsæmi í störfum og að fyrir lægi að í 6-9 mánuði á árinu 2004 hefði áfrýjandi gerst sekur um háttsemi sem hvorki teldist hófsöm né sæmandi presti.

III. NIÐURSTAÐA

a) *Formhlið málsins*

11. Krafa áfrýjanda um frávísun aðalkröfu varnaraðila er studd sömu rökum og gert var fyrir úrskurðarnefnd en í málflutningi sínum hefur áfrýjandi einnig lagt mikla áherslu á að varnaraðili eigi ekki lögvarða hagsmuni af niðurstöðu um kröfur sínar. Einnig hefur áfrýjandi teft því fram að málsmeðferðin stríði gegn lögum um persónuvernd nr. 77/2000 og að söfnun persónuupplýsinga sé óheimil nema til staðar séu lögvarðir og sérgreindir hagsmunir. Hvorki úrskurðarnefndin né áfrýjunarnefndin geti orðið „leyniþjónusta eins og Stasi að safna persónuupplýsingum um fólk“. Vísar áfrýjandi ennfremur til þess að málsmeðferðin stríði gegn 71. gr. stjórnarskrárinnar. Þá hefur áfrýjandi byggt á því að þar sem úrskurðinum var ekki gagnáfrýjað geti varnaraðili ekki gert kröfur fyrir áfrýjunarnefndinni sem ganga lengra gagnvart áfrýjanda en kveðið var á um í úrskurðinum.
12. Í athugasemdum sínum tekur áfrýjandi þó fram að áfrýjandi hafi sjálfur lögvarða hagsmuni af því að fá efnislega niðurstöðu í málinu og að frávísun hreinsi hann ekki af þeim ávirðingum. Hann gerir því ekki kröfu um frávísun varakröfu gagnaðila sem fjallaði um staðfestingu hins kærða úrskurðar.
13. Áfrýjunarnefndin telur að 12. gr. þjóðkirkjulaga geri skýran greinarmun á siðferðis- og agabrotum og að úrræði samkvæmt einstökum stafliðum 4. mgr. 12. gr. séu háð því að um agabrot hafi verið að ræða. Því geti siðferðisbrot, eitt og sér, ekki leitt til beitingar þeirra úrræða. Sú lögskýring var í raun óumdeild með aðilum. Í samræmi við það sem rakið er í hinum áfrýjaða úrskurði telur áfrýjunarnefndin að sú háttsemi sem um er deilt í þessu máli sé ekki agabrot. Álitaefnið snúist því eingöngu um hvort hún teljist siðferðisbrot. Í ljósi þeirrar niðurstöðu koma aðalkröfur varnaraðila um beitingu sérstakra úrræða gagnvart áfrýjanda ekki til frekari skoðunar. Er því engin þörf á að fjalla sérstaklega um frávísunarkröfur áfrýjanda í málinu er tengjast eingöngu beitingu þeirra viðurlaga sem um ræðir í stafliðum 4. mgr. 12. gr. og aðalkröfu varnaraðila.

14. Úrlausnarefnið er því einskorðað við það hvort áfrýjandi hafi gerst sekur um siðferðisbrot með háttsemi sinni gagnvart varnaraðila. Áfrýjandi sjálfur telur sig eiga lögvarða hagsmuni af því að hnekkja niðurstöðu úrskurðarnefndarinnar um það. Einnig verður ekki annað séð en að í 12. gr. Þjóðkirkjulaga sé einmitt kveðið á um að sá sem telji sig hafa orðið fyrir slíku broti af hendi starfsmanns þjóðkirkjunnar geti borið það undir úrskurðarnefnd. Er þetta orðað þannig:

„Nú rís ágreiningur á kirkjulegum vettvangi eða starfsmaður þjóðkirkjunnar er borinn sökum um siðferðis- eða agabrot og getur hver sá sem hagsmuna á að gæta borið málið undir úrskurðarnefnd ...“

15. Samkvæmt þessu ákvæði fjallar nefndin um ásakanir um siðferðisbrot eða agabrot starfsmanna þjóðkirkjunnar ef þeir sem hagsmuna eiga að gæta kjósa að bera það undir úrskurðarnefndina. Úrskurðir hennar samkvæmt áðurnefndri 12. grein eru síðan áfrýjanlegir til áfrýjunarnefndarinnar samkvæmt 13. grein sömu laga og hafa þar „málsaðilar og kirkjuráð“ heimild til áfrýjunar.

16. Í framansögðu felst að lög gera ráð fyrir því að sá sem telur sig hafa orðið fyrir siðferðisbroti af hálfu starfsmanns kirkjunnar getur vísað því máli til úrskurðarnefndar og telst vera málsaðili. Löggin miða ekki við sérstök úrræði gagnvart starfsmanni þjóðkirkjunnar önnur en að nefndirnar taki efnislega afstöðu til réttmætis ásökunarinnar í formi úrskurðar. Annað á við um agabrot. Það verður því ekki gerð sú krafa til þess sem telur sig hafa orðið fyrir siðferðisbroti að hann setji fram kröfur um sérstök viðurlög, fébætur eða viðurkenningu á réttindum. Hefði enda úrskurðarnefndin engar heimildir samkvæmt lögum til að fallast á slíkar kröfur þegar málið væri einskorðað við siðferðisbrot. Löggin skilgreina því hina lögvörðu hagsmuni af úrlausn um mál þannig að sá sem verður fyrir meintu broti eigi rétt á því að fá úr því skorið hvort ásökun hans sé á rökum reist.

17. Áfrýjunarnefndin telur því að engir formgallar séu á málatilbúnaði varnaraðila eða úrskurði úrskurðarnefndarinnar að þessu leyti.

b) *Málsatvik sem lögð verða til grundvallar*

18. Áfrýjunarnefndin hefur ekki þá stöðu að lögum að geta metið sönnun á grundvelli trúverðugleika framburða málsaðila ef þá greinir á. Því verður, með sama hætti og gert var hjá úrskurðarnefndinni, að leggja til grundvallar frásögn beggja aðila af atvikum, að því marki sem hún er eins eða svipuð. Það er álit áfrýjunarnefndarinnar að ekki sé hægt að víkja frá þessari meginreglu með því að leggja til grundvallar vottorð eða bréf þriðju aðila sem rituð eru í tilefni

af því að málið hófst og/eða að beiðni aðila. Í þessu máli hafa nokkur slík gögn verið lögð fram en ekki er unnt að byggja á þeim við niðurstöðu málsins. Þau eru öll því marki brennd að greina nú frá samtölum við varnaraðila sem áttu sér stað fyrir nokkuð löngu síðan.

19. Áfrýjunarnefndin leggur því við úrlausn sína til grundvallar þau sömu atvik og úrskurðarnefndin gerði og að framan er lýst. Þó er ekki fallist á að hægt sé að leggja til grundvallar frásögn málshefjanda (hér varnaraðila) um kynferðislegt tal áfrýjanda við hana, en úrskurðarnefndin hafði byggt á þeirri frásögn vegna þess að hún fékk stoð í tölvubréfi, dags. 17. janúar 2018, sem yfirmaður varnaraðila hafði ritað og greindi frá samtali þeirra um að áfrýjandi hefði áreitt varnaraðila með orðum og athöfnum.

c) Forsendur og niðurstaða

20. Eins og málið liggur fyrir er því úrlausnarefnið fólgið í því að leggja mat á hvort það teljist siðferðisbrot í skilningi 12. gr. Þjóðkirkjulaga að áfrýjandi hafi, þegar hann var formaður xxx, haft þann hátt á þegar hann kom í xxx, að heilsa varnaraðila, sem var þar starfsmaður í xxx, með því að fara inn fyrir afgreiðsluborð og heilsa henni án frekari orða með því að taka utan um hana, lyfta henni upp í að minnsta kosti einu tilviki, og kyssa.
21. Áfrýjunarnefndin telur að líta verði hlutlægt á háttsemina sem um ræðir og við hvaða aðstæður og í hvaða samhengi hún á sér stað. Þótt lögð hafi verið áhersla á það við málflutning áfrýjanda að hann sé kunnur af galsa og að vera jafnvel frakkur að eðlisfari, breytir það ekki þeim kröfum sem gera verður til háttsemi hans. Þær kröfur ráðast meðal annars af skráðum og óskráðum siðareglum. Sem dæmi um þær fyrrnefndu má nefna siðareglur vígðra þjóna og annars starfsfólks þjóðkirkjunnar þar sem meðal annars er kveðið á um að þeir eigi að gera sér far um að minnast þess að mörk einstaklinga eru mismunandi, svo sem að snerting getur auðveldlega misskilist eða valdið óþægindum. Einnig hefur í málinu verið vísað til ákvæða jafnréttislaga nr. 96/2000 og 10/2008 þar sem vikið er að ósiðlegri framkomu sem talist getur kynbundin eða kynferðisleg áreitni, sem geta veitt leiðbeiningu við skýringu á 12. gr. Þjóðkirkjulaga, án þess að nefndin telji að þær skilgreiningar hafi úrslitabýðingu í þessu máli.
22. Þá getur ekki farið á milli mála að faðmlög og kossar þar sem viðkomandi er lyft upp er á engan hátt venjuleg eða viðurkennd háttsemi á milli fólks við þær aðstæður sem greinir í þessu máli. Áfrýjanda átti að vera þetta ljóst. Ekkert er komið fram sem staðfestir frásögn áfrýjanda um að varnaraðili hafi haft einhvers konar frumkvæði að þessum faðmlögum með því að hlaupa á móti áfrýjanda eða láta eins og um leik væri að ræða á milli þeirra.

23. Það er lagt til grundvallar að áfrýjandi hafi látið af háttseminni þegar kvartað var við hann. Aðilum ber þó ekki saman um það hvort það var varnaraðili sjálf eða yfirmaður hennar sem það gerði. Eftir þetta kannast báðir aðilar við að áfrýjandi hafi spurt varnaraðila hvort allt væri í lagi á milli þeirra.
24. Það er langt um liðið síðan umræddir atburðir áttu sér stað. Áfrýjandi hefur bæði bent á að einhver takmörk hljóti að vera fyrir því hversu gömul mál megi taka upp á þessum vettvangi og einnig bendi hinn langi tími til þess að varnaraðili hafi í upphafi ekki tekið samskipti þeirra eins alvarlega og síðar varð. Sé sú breyting hluti af samblæstri eða samanteknum ráðum nokkurra kvenna. Þessum röksemdum verður að hafna. Í þjóðkirkjulögum eru engin ákvæði um tímafresti eða fyrningu þeirra mála sem orðið geta grundvöllur málsmeðferðar um siðferðisbrot. Þetta verður að telja til marks um það að löggjafinn hafi ekki ætlast til þess að brotaþolar sættu neinum takmörkunum við að fá mál sín tekin til skoðunar og úrlausnar. Einnig er þekkt samkvæmt álitni hinna sérfróðu nefndarmanna að það getur tekið langan tíma að vinna úr afleiðingum sem tengjast áreitni, vanvirðandi framkomu og alvarlegri kynbundinni eða kynferðislegri áreitni.
25. Samkvæmt öllu framansögðu er það álit nefndarinnar að áfrýjandi hafi með háttsemi sinni gerst sekur um siðferðisbrot í skilningi 12. gr. þjóðkirkjulaga gagnvart varnaraðila. Þótt það hafi ekki frekari áhrif á niðurstöðu málsins lætur nefndin þess getið að langt er um liðið frá því að umrædd háttsemi átti sér stað og áfrýjandi hefur nú þegar mætt afleiðingum gjörða sinna með opinberri umfjöllun og ráðstöfunum á sviði starfsmannaréttar. Þá liggur fyrir að varnaraðili virðist undir rekstri málsins hjá úrskurðarnefnd hafa hafnað því að nefndin reyndi sættir með málsaðilum.
26. Í ljósi þessarar niðurstöðu er fallist á niðurstöðu hins áfrýjaða úrskurðar um að hafna frávísunarkröfu áfrýjanda og jafnframt staðfest sú niðurstaða úrskurðarnefndarinnar að háttsemi áfrýjanda gagnvart varnaraðila á árunum 2004 og 2005 hafi falið í sér siðferðisbrot. Eins og greinir í hinum áfrýjaða úrskurði verður ekki kveðið á um nein viðurlög á hendur áfrýjanda. Áfrýjunarnefndin telur rétt að kostnaður við störf áfrýjunarnefndarinnar verði greiddur úr kirkjumálasjóði, samanber ákvæði 34. gr. starfsreglna nr. 730/1998 og mun ekki gera málsaðilum að greiða hluta þess kostnaðar. Sinn eigin kostnað bera málsaðilar sjálfir.

Úrskurðarorð:

Hinn áfrýjaði úrskurður er staðfestur.

Kostnaður áfrýjunarnefndar skal greiddur af Kirkjumálasjóði.

Reykjavík 22. nóvember 2018

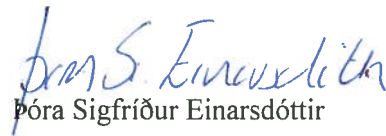
Henry Alexander Henrysson

Hildur Briem

Ásdís Rafnar

Þóra Sigfríður Einarisdóttir

Jóhannes Karl Sveinsson